

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

СТ А Н О В И Щ Е

От: доц.д-р Надежда Йорданова Димова, Департамент „Икономика“, Нов български университет – София, професионално направление 3.8. „Икономика“ Научна специалност „Маркетинг“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност 3.8. Икономика „Организация и управление извън сферата на материалното производство“* (интелектуална собственост в творческите индустрии)

Автор на дисертационния труд: **Лилия Миткова Йотова**

Тема на дисертационния труд:

"БИЗНЕС С ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ ВЪВ ФОТОГРАФСКАТА ИНДУСТРИЯ"

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3519/29.10.2025г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Докторантът е зачислен в редовна форма на обучение към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“.

Докторантът е положил всичките си изпити успешно и изцяло е изпълнил индивидуалния си план.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 280 страници, от които 237 страници основен текст, включващ увод, три глави, изводи и заключение. Извън основното съдържание са обособени: приноси, списък на използваните информационни източници, списък на съкращенията, списък на публикациите по темата на дисертационния труд и 2 приложения. Изложението съдържа 27 таблици и 70 фигури. В дисертационния труд са направени 194 бележки под линия. Използваните източници са 173 (113 на български език, 60 на чужд език), от които 136 научна литература и 37 нормативни документа.

Така посочената цел на изследването, а именно да се създадат и систематизират бизнес модели във фотографската индустрия, които да открият нови възможности за фотографите чрез диверсификация на услугите в съответствие с пазарните тенденции, е правилно формулирана и постигната, поради което изразявам своето съгласие за пълното ѝ приемане.

По отношение на структурната уместност на дисертацията потвърждавам правилността и стройната постройка на дисертационният труд, който е представен в три глави, увод, изводи и заключение. Използваната литература е адекватна, съвременна и напълно достатъчна, за да се изгради цялостно дисертационно изследване, което е и направила самата докторантка.

В първата глава се разглежда и представя подробно фотографската индустрия, нейната история от създаването ѝ до днес, мястото ѝ в творческите индустрии, и специфичните ѝ характеристики. Класифицирани са фотографските жанрове, обособени с течение на времето, следвайки необходимостта от профилиране на фотографите. С добър подход са анализирани икономическите характеристики на фотографското производство, неговата полезност, добавена стойност и пазарите, на които то може да се реализира. Фотографското производство е разгледано като ресурс и като краен продукт. Представени са участниците във фотографската индустрия, техните роли и видовете ползватели и потребители на фотографски произведения. Обърнато е внимание на начините за формиране на цени на фотографските произведения.

Във втората глава акцентът е върху интелектуалната собственост. Разгледана е подробно нормативната уредба в България, която засяга дейността на фотографската

индустрия и нейните изменения във времето, както и международните договори, касаещи правата на интелектуална собственост върху фотографските произведения. Вниманието е насочено върху автори и носители на авторски права, срокове и начин за тяхното упражняване, лицензиране и свободно ползване. Разгледано е влиянието на техниката и технологиите върху интелектуалната собственост, както и проблемите, произтичащи от бързото технологично развитие. Анализирани са международната и националната нормативна уредба от гледна точка на участниците във фотографската индустрия и проблемите, които те срещат.

В третата глава докторантката очертава бизнес моделите, които могат успешно да се приложат в практиката. Представени са съществуващите модели за икономическа реализация и са направени предложения за нови такива, конкретно насочени към фотографската индустрия. Представени са две паралелни проучвания - сред професионални фотографи и сред потребители на фотографски произведения, чиито резултати разкриват актуалното състояние на пазара и отношенията между участниците в него. Направен е анализ на получените резултати, и въз основа на тях са формулирани конкретни предложения за развитие на бизнес моделите, повишаване на правната култура на участниците и подобряване на законодателната рамка.

Като цяло, дисертационният труд отговаря на всички изисквания за изготвяне на подобен род разработки с научно значение.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

По отношение на получените научни и научно-приложни резултати може да се направи еднозначно потвърждение на това, че посочените от докторанта научни приноси са добре формулирани и концептуално постигнати.

Целта и задачите, които са формулирани в увода са постигнати напълно.

Избраната методология за анализ е богата, многоаспектна, интересна и напълно в съподчиненост с изследваната проблематика.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантката посочва следните приноси на дисертационния труд, а именно:

Научно – теоретични приноси:

*Създадено е ново знание в интердисциплинарен контекст, обвързващо фотографското изкуство, правото на интелектуална собственост и икономическата наука в контекста на бизнес предлагането и управлението в условията на свободен пазар;

* Разработен е нов подход за прилагане на бизнес моделите във фотографската индустрия, класифицирани от автора в реален контекст (Ph2B, Ph2C, Ph2A, Ph2AI...), които отчитат съвременните пазарни условия.

Научно – приложни приноси:

*Систематично е аргументирано предложение за създаване на организация за колективно управление на авторските права (ОКУП) във фотографската индустрия.

*Предложена е система за изписване на авторите и носителите на права върху фотографските произведения, заедно с годината и мястото на създаване, която вече се използва от преподавателите и изследователите в катедра и институт „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ на УНСС.

По отношение на така представените приноси считам, че те биха могли да се поразгърнат и доразвият.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По проблематиката на дисертацията са публикувани 6 бр. научни статии и доклади в български научни издания, съдържащи данни, изводи и резултати,

Включени са примери от практиката, които позволяват по-задълбоченото вникване в същността, свързана с бизнеса с интелектуална собственост във фотографската индустрия.

Тези публикации са напълно достатъчни и изчерпателно отразяват основните моменти от дисертационния труд.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът, който докторантът е представил е с отлично съдържание, изчерпателен и напълно съответства на съдържанието на дисертационния труд и е съобразен с правилата за структура и съдържание. Считам, че коректно представя в синтезиран вид изпълненото от докторанта научно изследване и постигнатите резултати от него.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

От дотук изложеното в становището не бих посочила особени критични бележки, но имам препоръка докторантката да продължи своите изследвания в контекста на нарастващата дигитализация и въвеждането на AI.

В тази връзка с това, имам един въпрос към докторантката, а именно:

1. По какъв начин ще се видоизмени бизнесът с интелектуална собственост във фотографската индустрия под влиянието на AI?

8. Заключение

В заключение, представеният дисертационен труд на **Лиляна Миткова Йотова** на тема: **„Бизнес с интелектуална собственост във фотографската индустрия“** е с особен вид изследователска цел, но напълно достигната и релевантна на всички останали критерии и елементи на дисертационно изследване.

Въз основа на гореизложеното и съгласно законовите изисквания, мога да заключа, че докторантът **Лиляна Миткова Йотова** притежава необходимите и изискуеми качества за придобиването на ОНС **„доктор“**.

Въз основа на това, предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен **„доктор“** на докторант **Лиляна Миткова Йотова** в професионално направление **3.8. Икономика „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (интелектуална собственост в творческите индустрии)**

05.12.2025г.

гр.София

Подпис:

/доц.д-р Надежда Димова/

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

OPINION

From: Assoc. Prof. Dr. Nadezhda Yordanova Dimova, Department of Economics, New Bulgarian University – Sofia, professional field 3.8. "Economics" Scientific specialty "Marketing"

Author of the dissertation: Liliya Mitkova Yotova

Topic of the dissertation:

"BUSINESS WITH INTELLECTUAL PROPERTY IN THE PHOTOGRAPHIC INDUSTRY"

Basis for submitting the opinion: participation in the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order No. 3519/29.10.2025 of the Rector of the UNWE.

1. Information about the dissertation candidate

The doctoral student is enrolled in a full-time form of study at the Department of "Intellectual Property and Technology Transfer".

The doctoral student has passed all his exams successfully and has fully fulfilled his individual plan.

2. General characteristics of the submitted dissertation

The dissertation is 280 pages long, of which 237 pages are the main text, including an introduction, three chapters, conclusions and a conclusion. In addition to the main content, there are: contributions, a list of used information sources, a list of abbreviations, a list of publications on the topic of the dissertation and 2 appendices. The exposition contains 27 tables and 70 figures. 194 footnotes are made in the dissertation. The sources used are 173 (113 in Bulgarian, 60 in a foreign language), of which 136 are scientific literature and 37 are regulatory documents.

The stated goal of the study, namely to create and systematize business models in the photography industry that will open up new opportunities for photographers through diversification of services in accordance with market trends, is correctly formulated and achieved, therefore I express my agreement to its full acceptance.

Regarding the structural relevance of the dissertation, I confirm the correctness and harmonious structure of the dissertation, which is presented in three chapters, introduction, conclusions and conclusion. The literature used is adequate, contemporary and completely sufficient to build a comprehensive dissertation research, which was done by the doctoral student herself.

The first chapter examines and presents in detail the photographic industry, its history from its creation to the present day, its place in the creative industries, and its specific characteristics. The photographic genres that have emerged over time are classified, following the need to profile photographers. The economic characteristics of the photographic work, its utility, added value and the markets in which it can be realized are analyzed with a good approach. The photographic work is considered as a resource and as a final product. The participants in the photographic industry, their roles and the types of users and consumers of photographic works are presented. Attention is paid to the ways of forming prices for photographic works.

In the second chapter, the emphasis is on intellectual property. The legal framework in Bulgaria, which affects the activity of the photographic industry and its changes over time, as well as international treaties concerning intellectual property rights on photographic works, is examined in detail. Attention is focused on authors and copyright holders, terms and methods of their exercise, licensing and free use. The influence of technology and equipment on intellectual property is examined, as well as the problems arising from rapid technological development. The international and national legal framework is analyzed from the perspective of participants in the photographic industry and the problems they encounter.

In the third chapter, the doctoral student outlines the business models that can be successfully implemented in practice. Existing models for economic realization are presented and proposals are made for new ones, specifically aimed at the photographic industry. Two parallel surveys are presented - among professional photographers and among users of photographic works, the results of which reveal the current state of the market and the relations between its participants. An analysis of the results obtained was made, and based on them, specific proposals were formulated for the development of business models, increasing the legal culture of the participants and improving the legislative framework.

In general, the dissertation work meets all the requirements for preparing such a type of work with scientific significance.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results

With regard to the obtained scientific and applied scientific results, it can be unequivocally confirmed that the scientific contributions indicated by the doctoral student are well formulated and conceptually achieved.

The goal and tasks formulated in the introduction have been fully achieved.

The chosen methodology for analysis is rich, multifaceted, interesting and fully subordinate to the researched issues.

4. Assessment of scientific and applied scientific contributions

The doctoral candidate points out the following contributions of the dissertation work, namely:

Scientific - theoretical contributions:

*New knowledge has been created in an interdisciplinary context, linking photographic art, intellectual property law and economic science in the context of business supply and management in free market conditions;

* A new approach has been developed for implementing business models in the photographic industry, classified by the author in a real context (Ph2B, Ph2C, Ph2A, Ph2AI...), which take into account modern market conditions.

Scientific and applied contributions:

* A proposal for the creation of an organization for collective management of copyrights (OCMP) in the photographic industry has been systematically argued.

* A system has been proposed for listing the authors and right holders of photographic works, along with the year and place of creation, which is already used by teachers and researchers at the Department and Institute of Intellectual Property and Technology Transfer of the UNWE.

Regarding the contributions presented in this way, I believe that they could be expanded and further developed.

5. Evaluation of the publications on the dissertation

On the issues of the dissertation, 6 scientific articles and reports have been published in Bulgarian scientific publications, containing data, conclusions and results.

Included are examples from practice, which allow for a deeper insight into the essence related to the intellectual property business in the photographic industry.

These publications are completely sufficient and comprehensively reflect the main points of the dissertation work.

6. Evaluation of the abstract

The abstract that the doctoral student has presented has excellent content, is comprehensive and fully corresponds to the content of the dissertation work and is in accordance with the rules for structure and content. I believe that it correctly presents in a synthesized form the scientific research carried out by the doctoral student and the results achieved from it.

7. Critical notes, recommendations and questions

From what has been stated in the opinion so far, I would not point out any particular critical notes, but I have a recommendation that the doctoral student continue her research in the context of increasing digitalization and the introduction of AI.

In this regard, I have one question for the doctoral student, namely:

1. How will the intellectual property business in the photography industry change under the influence of AI?

8. Conclusion

In conclusion, the presented dissertation work of Lilyana Mitkova Yotova on the topic: "Intellectual property business in the photography industry" has a special type of research goal, but fully achieved and relevant to all other criteria and elements of a dissertation study.

Based on the above and in accordance with legal requirements, I can conclude that the doctoral student Lilyana Mitkova Yotova possesses the necessary and required qualities for the acquisition of the ONS "doctor".

Based on this, I propose to the esteemed members of the scientific jury to award the educational and scientific degree "doctor" to doctoral student Lilyana Mitkova Yotova in professional field 3.8. Economics "Organization and Management Outside the Sphere of Material Production" (Intellectual Property in the Creative Industries)

05.12.2025

Sofia

Signature:

/Assoc.Prof.Dr. Nadezhda Dimova/